

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

5

שיחה ממרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • יום רביעי לסדר צו - זכור תשע"א

והכל בא מן השמים לטובתו, לכפרת עוונות או יסורים של אהבה להוסיף שחר, שכל היסורים הם תיקונים לאדם, ונמצא שגם אם לא היה הלה מצער, כבר היו נשלחים מן השמים בעלי חיים אחרים להביא עליו את הצער שנגזר עליו, ואף על פי שהאדם הוא צינור ארוך יותר מתוך מידות רעות ויש לו בחירה, הרי יותר צריך להדאיג אותי מה רוצים ממני מן השמים. מה יותר ראוי, שהראש יהיה תפוס בכעס, כיצד להחזיר לו בחזרה, או לחשוב מה רוצים ממני מן השמים, ולחפש דרכי תשובה? ודאי מי שהוא בעל אמונה יותר דואג על עצמו, מה חושבים עליו בשמים.

ופעם אמרתי לאחד את הדברים הנ"ל, והשיב לי כי אכן הוא מאמין בזה, אבל קשה לו מאד להרגיש את זה, ויכול להיות שאחרי שיירגע מהכעס יתחרט ויתחיל לחשוב למה כעסתי, אבל לכתחילה שלא לכעוס כלל זה נגד הטבע אצל סתם בני אדם.

ומצינו אצל משה רבינו שאף פעם לא כעס על דברים הנוגעים לעצמו, ורק בדברים ששייכים לענייני התורה והמצוות כתוב "ויקצוף משה", כשהותירו מן המן, בשעיר החטאת ובמלחמת מדין, והיה הכעס על מה שעשו שלא כדון, וזהו כמו שאמרנו (תענית ד, א) האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא ליה, והיינו שאכפת לו על כבוד שמים ואינו יכול לסבול את מה שעושים נגד התורה, אך אינו כועס בדברים הנוגעים לעצמו.

ועל כל פנים אחרי יישוב הדעת אפשר להתחרט מהכעס, ומי שהוא בעל דרגה באמונה לא קיימת אצלו סיבה לכעס כלל, ויש גם אנשים עם אופי כזה שאינם לוקחים ללב דברים, לא מצד האמונה, אבל להימנע מכעס מצד האמונה וזהו דרגה גדולה מאד.

שמעתי פעם מעשה שהיה באדם אחד שהיה מזכה את הרבים, וראו שהייתה לו סייעתא דשמיא בזיכוי הרבים שלא כדרך הטבע, ופעם אחת נכשל בדברים שבין אדם לחברו מחמת חשבונות של מצוה, הזיכוי הרבים משחד אותו, וחשב שכך צריך לעשות, אבל זה היה שלא כהוגן, ושאלו את החזון איש כיצד הלה מצליח בזיכוי הרבים, ורואים שעוזרים לו מן השמים, אף על פי שנכשל בנגיעות בדברים שהם נגד הישרות.

והשיב החזון איש ואמר "די ביסלע אמת וואס ער האט, דאס גיט עם די סייעתא דשמיא", מעט האמת שיש לו היא הנותנת לו סייעתא דשמיא, מכיוון שהוא מזכה את הרבים לשם שמים, יש לו קצת אמת, קצת לשם שמים, שזה מספיק כדי לזכות לסייעתא דשמיא, ואם אמרו (יומא לח, ב) על הבא ליטרה שמסייעים אותו, כל שכן מי שבא לטרה אחרים ולזכות את הרבים שמסייעים לו מן השמים.

ובאמת יש לכך סיבה מיוחדת, מדוע יש סייעתא דשמיא בבא לטרה, שכן שנינו באבות (ב, ב) וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עימהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד. ואתם, מעלה אני עליכם שחר הרבה כאלו עשיתם". ופירש שם הרע"ב שהעוסק בצרכי ציבור, צריך לעסוק בזה לשם שמים, לא לשם כסף או כבוד שיוכל לומר כך וכך עשיתי בשביל הציבור, וכמו שיש בימינו ברוך השם הרבה כאלה שעוסקים לשם שמים, "שזכות אבותם מסייעתם" - היינו זכות אבותם של הציבור, כי הציבור יש להם זכות אבות, וכמו שביאר מו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל דהיינו זכות אבות, שהו"ד והמעלה של האבות עוברים לבנים בירושה, וכלל הציבור יש להם בירושה את מעלת המידות הטובות של האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, ומפני שיש לציבור זכות אבות מגיע להם סייעתא דשמיא במה שהם צריכים, וכיצד יקבלו את זה? דרך אותם העסקנים שעמלים עם הציבור לשם שמים.

ונמצא כי באמת ההצלחה היא מחמת זכות הציבור, וכיוון שהוא עוסק לשם שמים זכותו להוסיף זכויות ולהשפיע זיכוי הרבים, שהרבים באים ליטרה והוא בא לטרה, ומכיוון שהוא בא לטרה יש לו זכות לטרה ולזכות את הרבים, אבל כל זה אינו בזכותו שלו אלא בזכות הרבים, שמחמת זכות הציבור נותנים לו מן השמים את הזכות להשפיע זיכוי הרבים.

וכך הוא ביאור המשך דברי המשנה, "וצדקתם עומדת לעד", היינו צדקתם של הציבור היא עומדת לעד, ובזכות צדקתם של הציבור יש לו סייעתא דשמיא

הנה מידת האמת זה הדבר הטוב ביותר, אדם שאינו מוציא מפיו דבר שאינו אמת, וכל דבריו הם מדויקים ללא גוזמאות, זוכה בזה לדברים הרבה.

וכמו שמסופר במדרש (הובא בספר אורחות יושר ערך 'אמת') "ומעשה אירע בימים הראשונים היה בחור מבני האיתנים ומנערותו אחר שרירות לבו הלך בתאותו ויהי היום והחל רוח ה' לפעמו והלך ונשתטח לפני ר' שמעון בן שטח ואמר לו רבי רבי אנוש כאבי מעקב סביבי אמרתי אני בלבי לשוב ויען ויאמר לו בני בני אל תבך בדבר קל אמצא תרופה למכתך ותעלה למחלתך אך השמר בני מן הכזב בכל ענייך ולא תכשל ונפשך מכל צרה תנצל ויאמר לו דבר קטן הוא ואקימנה ויאמר לו השבעה לי וישבע וילך לאהלו ויהי היום הלכה לבית המרחץ שכתנו וגברה עליו תאותו ונגב כל אשר אתה בביתה כלי כסף וכלי זהב ולא השאיר עוללות ובצאתו אמר בלבו אם תשוב השכנה ותצקע על נכסיה ועל מעונה מה אישבנה אם אומר זך אני בלי פשע הריני מכזב ומשקר בתשובתי ואיה שבועתי אז השיב כל מה שלקח והבין חכמת שמעון בן שטח", עכ"ל.

אם אדם אומר תמיד רק את האמת ונהרע שלא לשנות דביבורו, אפילו אם לפעמים הוא שותק אך על כל פנים אינו מוציא דבר שקר מפיו, חוץ מהמקומות שבהם מצוה לשנות מפני דרכי שלום, אדם כזה זוכה הרבה מכוח מידת האמת, וההתחזקות במידת האמת מביאה לידי אמונה בהשגחה כי זה האמת, וכאשר יודעים את האמת מאמינים שהכל בידי שמיים, אכן האמת הזו היא ידיעה שאינה מורגשת בחוש לעין ולאוזן, ואם לא מרגישים בחוש אפשר לשכוח מיד.

וכפי שרואים אצל יעקב אבינו שאמר לבניו (בראשית מט, א) "היאספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים", ופירש"י שם, "ביקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה והתחיל אומר דברים אחרים", והנה לכאורה ייפלא כיצד שכח דבר שהיה ידוע לו לפני זמן קצר, אבל הביאור בזה מפני שידעיה זו לא הייתה ידיעה חושית אצלו, אלא ידיעה של נבואה והשגה ברוח הקודש, וידיעה כזו שאינה מוחשית יכולה להישכח בתוך זמן קצר, כי מאחר שהידיעה אינה אלא מכוח הדרגה של קדושה, הרי לאחר שירד ממדרגתו ונסתלקה ממנו שכינה, שוב כבר אינו יודע.

וכעין זה היה בקריעת ים סוף שראתה שפחה על הים יותר ממה שראה יחזקאל בנבואה (מכילתא בשלח ג), והובא בפירש"י (דברים ד, לה) שפתח להם הקב"ה שבעה רקיעים וראו שהוא יחיד, אף על פי כן כיוון שהיו אלו השגות שאינם בחוש, ירדו בזמן קצר ממדרגתם ותיכף אחר כך היו חסרים באמונה, שהרי מיד לאחר מכן התלוננו על משה (שמות יז, ג) "למה זה העליתנו ממצרים", ומשה רבינו אמר להם (שם טז, ח) "ינחמו מה לא עלינו תלונותיכם כי על השם", אבל הם טעו וחשבו שמשם רבינו הוא זה שהוציאם ממצרים, שיש לו שליטה על כוחות הטבע ויכול לקרוע את הים ולעשות מופתים...

כמו שיש אנשים כאלה שחושבים שצדיקים יכולים לעשות כל מה שהם רוצים, כביכול זוהי 'סגולה' לקבל את ברכת הצדיק, כמו שיש אבנים שהם סגולות לכל מיני עניינים, ואינם מבינים כי הצדיק אינו פועל דבר בכוח עצמו, ורק מן השמים מתחשבים בתפילת הצדיק, והאריך בזה מו"ר הגה"צ ראי"א דסלר זצ"ל בספר מכתב מאלהו (ח"ב עמ' 149) כיצד מועלת ברכת הצדיק.

ומכבר שמעתי בשם אחד מגדולי החסידים, שכשהיו באים לבקש ממנו ברכה היה קורא את הפסוק (תהלים סט, ו-ז) "אלוקים אתה ידעת לאיוולתי ואשמותי ממך לא נכחדו; אל יבושו בי קוויך השם אלוקים צבקות אל ייכלמו בי מבקשיך אלוקי ישראל", ואמר, אלוקים, אתה יודע את האיוולת והשטות שלי, ואתה יודע גם שאני אשם, ומבקש אני עבור אלו מפני שבעצם הם קוויך ומבקשיך, אותך הם מבקשים ולא אותי, אלא שאין להם אומץ לבקש בעצמם, אבל הרי יודע אתה האמת שאני אוויל ואין לי שכל ויש לי חטאים ואשמות, ומכל מקום תתחשב בבקשתם מפני שהם קוויך ומבקשיך, וכי הם אשמים במה שאני לא ראוי לזה, ומדוע צריך שיהיה להם בוש וכלימה בגללי, וראוי שתתקבל תפילתם בשכר האמונה.

וכבר דיברנו פעמים רבות על מידת הכעס שהיא נובעת מחמת חיסרון באמונה, כי אדם שכועס על מי שמצער אותו אין זה לפי האמונה והאמת, שהרי הצער בא מן השמים, ואם מן השמים לא היו רוצים שיצטער לא היה לו צער,

בעסקו בצרכי ציבור. "ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם", היינו, אף על פי שההצלחה היא בזכות הציבור ולא בזכותו, מכל מקום כיוון שהוא עוסק לשם שמים, הרי זה נחשב כאילו זה בזכותו, ומקבל את שכרו כאילו זה בזכותו, וזה העניין של ילשם שמים, שאם יש קצת לשם שמים (א ב) (בסלע אמת), אזי ההצלחה היא שאין לשער.

ועיקר מה שרציתי לומר הוא בנוגע לפורים, כי הנה בחודש אדר מרבית בשמחה, וכפי שכבר אמרנו אין הכוונה לסתם שמחה של הוללות אלא שמחה של מצוה, שצריכים להתחזק יותר בהרגשת השמחה של המצוות והכרת חשיבותן, אך צריכים יחד עם השמחה בעצמו לשמח גם את האחרים, כי פורים הוא זמן של משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים לחיזוק המידות הטובות.

וכל אחד יתחזק בזה במעשים טובים לשמח את האחרים, את בני המשפחה ואת הרעים והאביונים, שלא רק יקיים את המצוות בעצמו מתוך שמחה, אלא ישמח בקיום המצוות כדי שיוכל מתוך כך לשמח גם את האחרים, כך היא המצוה בפורים שהם ימי משתה ושמחה, וכך היא המצוה גם בפסח "ושמחת בחגך", לשמח את בני המשפחה, ומצוה מיוחדת לשמח את הגר היתום והאלמנה אשר בשעריך, והקב"ה אומר, אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך.

ועלינו לדעת כי זה באמת עיקר התיקון שצריך בדורות האלה אחרי החורבן, כי החטא שגרם את החורבן היה שנאת חנם ומידות רעות, ותיקון המידות הטובות הוא הדבר שמביא את הגאולה.

ויש לפרש בזה מה שאמרו חז"ל (ברכות ו, ב) כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה חורבה אחת מחורבותיה של ירושלים, והדברים צריכים ביאור, מדוע מי שרוקד בשמחת חתן וכלה ומשתדל לשמחם נקרא בונה חורבה מחורבות ירושלים, כיצד הוא בונה? והנראה פשוט בזה, כי מפני שחטא החורבן היה מחמת שנאת חנם ומידות רעות, נמצא שהמידות הרעות הם אלו שגרמו את החורבן, ומחמתם נמשך החורבן עד עצם היום הזה, ומצד שני המשמח חתן וכלה הרי זה אהבת הבריות, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות אבל יד, א) כי המצוה בזה היא בכלל "ואהבת לרעך כמוך", ונמצא כי מי שמשמח חתן וכלה וכוונתו בזה לא כדי שיראו שהוא יודע לרקוד אלא לשמח את החתן, מידות טובות אלו הם תיקון חטא החורבן, ואמנם החורבן נמשך מפני שיש אחרים שמחריבים במעשיהם של שנאת חנם, אבל הוא מצידו כבר אינו מחריב, ובנה חורבה אחת מחורבותיה של ירושלים, על ידי תיקון חטא החורבן בהתנהגות של מידות טובות. כך הוא הפירוש הפשוט בדברי הגמרא, וכפי שמפורש בראשונים שכן דרך הפירוש בדברי אגדה, לפרש הכל בדרך רמז כנ"ל.

על ידי אמונה באים לכל המעשים הטובים והמידות הטובות, אם יודעים שיש השגחה על כל מעשה, וכמו שאמרו (אבות ב, א) דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים, אזי תמיד עושים חשבון מה יאמרו עלי בשמים, וממילא כל ההנהגה היא אחרת, כאשר אין מסיחים דעת מהעין רואה והאוזן שומעת, וזהו הסעיף הראשון בשולחן ערוך "שיויתי השם לנגדי תמיד".

וזהו העצה הכי טובה וזה נותן שמחה, כי מי שהוא אמיתי עם מידת האמת ועם אמונה, אין לו אף פעם עצבות, כי אם הכל בידי שמים הרי הכל לטובה, אף על פי שאינו יודע, ויש דברים שאינם מובנים לו, אבל ברור שזה טוב, וממילא אין מה להיות עצוב, גם אם יש כאבים, הרי הכאבים הם התרופה, והקשיים הם לטובה, וזהו הדרך לחיות חיים מאושרים, להמשיך את הימרים בשמחה של פורים לכל ימות השנה.

דברים שנאמרו בעקבות המאורעות בעולם

בסוף השיעור כללי, יום שני ח' אדר ב' תשע"א

אני רוצה לומר משהו, הנוגע גם לימי הפורים הבעלי"ט.

הנה לאחרונה אירעו בעולם אסונות איומים, שיטפונות ורעידות אדמה, הרי געש, עם אלפים רבים של הרוגים ופצועים ביסורים קשים, גם בארץ הקודש אירעו דברים איומים בשבת האחרונה, ועלינו להתעורר מזה לתקן את הטעון תיקון, כי לשם מה אנו יודעים את כל זה? כדי שנתבונן לחשוב מה אנו צריכים לתקן.

מה הם חטאי הציבור? מהו החטא שנמשך מהחורבן? כתוב בגמרא (יומא ט, ב) כי מקדש שני חרב מפני שהייתה בו שנאת חנם, שנאת חנם באה מחמת מידות רעות, כמו לשון הרע שהוא כתוצאה מהמידות הרעות, והמידות הרעות

הנמשכות הן שגורמות להמשך החורבן עד עצם היום הזה.

והתיקון יהיה כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צז, ב) רבי אליעזר אומר אם ישראל עושים תשובה נגאלים ואם לאו אין נגאלים אמר ליה רבי יהושע אם אין עושים תשובה אין נגאלים אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן וישראל עושים תשובה ומחזירן למוטב, והיינו שעל ידי מלך קשה כהמן יתעוררו לחזור בתשובה.

אבל בינתיים שלא זכינו לגאולה השלמה, כל הזמן יש השגחה ללמד אותנו, וכמו שידוע שכל המאורעות בעולם הם לימודים לאדם, שצריך להתבונן, לחשוב ולהתעורר, מה הוא צריך לתקן, הציבור צריך תיקון, ו"ציבור" הכוונה לכל אחד ואחד, כי הוא נמצא בתוך הציבור, וצריך לתקן את עצמו.

וכאשר אנו רואים עדיין לא נבנה בית המקדש, זהו סימן שיש פגם בשלמות המידות, כי אין אדם שאין בו את הפגם של חיסרון בשלמות המידות, מפני שאין סוף לשלמות המידות, אם כי ודאי לא אלמן ישראל, ותמיד אני מתפעל כשאני רואה הרבה צעירים ומבוגרים עם מידות טובות מיוחדות, אכן, 'זה לעומת זה עשה האלוקים', ויש גם חיסרון בשלמות המידות, שמחמת כך מתעכבת הגאולה.

ונמצא כי הדבר העיקרי שצריך תיקון זה המידות הטובות, מהו העיקר בתיקון המידות? הנה רבינו החפץ חיים חיבר את ספריו לחיזוק שמירת הפה והדיבור, ויתירה מכך, צריכים להיזהר גם בשמירת המחשבה, לראות רק את מעלות האחרים, כי צדיקים רואים רק את המעלות ולא את החסרונות, כמו שהובא בספרים (חובת הלבבות שער הכניעה פ"ו ועוד) "ונאמר על אחד מן החסידים שעבר על נבלת כלב מסרחת מאד, ואמרו לו תלמידיו כמה מסרחת נבלה זאת, אמר להם כמה לבנות שיניה, ונתחרטו על מה שסיפרו בגנותה", כך צריכים תמיד לראות את המעלות באחרים.

והעיקר, לכל הפחות בדיבור, שלא יהיו דיבורים כאלה שאחרים עלולים להיפגע מהם, להיזהר מכל דיבור שמצער את השני, לא משנה מיהו, אם צדיק או רשע, מפני שאי אפשר לדעת מי נחשב יותר צדיק, וכמו שכתב באיגרת הרמב"ן שכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך, כי יכול להיות שהוא שוגג ואתה מזיד, ויתכן גם שהיצר הרע שלו חזק מאד עד שהוא אנוס במעשיו, ואתה נולדת עם מידות טובות וקיבלת חינוך ראוי והתביעה עליך גדולה יותר, לכן אינך יכול לדעת מי נחשב יותר בשמים, אולי בשמים הוא יותר חשוב ממך.

למעשה, אין היתר לצער שום אדם, ואסור לצער אפילו את הרשעים, כי הקב"ה אוהב גם את הרשעים, ואסור לגרום אונאת דברים, אפילו משהו, איזה זלזול, אסור.

בפרט בפורים צריכים להיזהר בזה, מפני שיש המורים היתר וסבורים שאונאת דברים הותרה בתוך שמחת הפורים, ונהנים ממה שהצליחו לפגוע באחרים (א ריין זאגען), עד כדי כך שחושבים שמקיימים בכך מצות שמחת פורים, אבל באמת אלו איסורים!

אדרבה, פורים זהו זמן של משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, להרבות באהבה ואחוה ושלוש ורעות, לכל הפחות נתחיל מיד את הפורים שכבר עכשיו לא יהיה שום דיבור של פגיעה במישהו, לא משנה מיהו, אסור לפגוע באף אחד! שלא יהיה שום דיבור של זלזול, שאף אחד לא ירגיש שאני מזלזל בו, אם הוא חושב שאני מזלזל בו מבלי שעשיתי שום פעולה איני אשם בכך, אך מצדי לא יהיה שום גילוי דעת של זלזול.

זהו מה שדורשים מאיתנו עכשיו, תיקון המידות זהו החיזוק הנצרך לפני הגאולה, וכמו שכתב החפץ חיים בהקדמתו כי התעכבות הגאולה היא מפני הימשכות המידות הרעות שהם החטאים שגרמו את החורבן.

מידות טובות הם העיקר וחשובות אף יותר מן התורה, כי התורה מביאה לידי זה, אהבת הבריות היא יותר מתורה, אלא שבלי תורה לא שייך אהבת הבריות, אבל גם התורה בלי אהבת הבריות אינה תורה, וכמו שאמרו (יבמות קט, ב) כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו, והיינו שאם לא אכפת לאדם ממה שאינו מושלם במידות טובות, והרי הוא אומר אין לי אלא תורה, אזי גם תורתו אינה תורה, כי מחמת המידות הרעות יש פגם בתורה, המידות הטובות הם המשך התורה.

לעילוי נשמת ראש משפחתנו
רבי זכריה ב"ר שלום חשאי זצ"ל
נלב"ע י"ח אדר א' תשע"א
ת.נ.צ.ב.ה.